

Framst.nr 29/1973.

STORA UTSKOTTETS betänkande nr 42/ 1972-73 med anledning av Ålands landskapsstyrelsens framställning till Ålands landsting med förslag till lagmotion till Finlands riksdag med förslag till lag angående ändring av självstyrelselagen för Åland, till lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland och till lag angående ändring av lagen om kommunala arbetskollektivavtal.

Landstinget, som i ärendet fått mottaga lagutskottets betänkande nr 23/1972-73, har däröver inbegärt stora utskottets utlåtande. Stora utskottet, som även för sin del hört lantrådet Alarik Häggblom och lagberedningschefen Sune Carlsson, får i avseende å utlåtande vördsamt anföra följande.

Stora utskottet, som helt omfattar de bakom lagförslagen liggande intentionerna, har allmänt konstaterat att kärnfrågan i föreliggande förslagskomplex, kravet på effektivare skyddsstadganden i avseende å bibehållandet av ägandet och besittningen av fast egendom i landskapet i åländska händer, behandlats på ett uttömmande sätt och i förslaget till lagtext fått en tillfredsställande form. De av lagutskottet framställda ändringsförslagen, med ett undantag, omfattas såsom utgörande förbättringar av en redan i sig god utförning.

En från lagutskottets betänkande avvikande ståndpunkt har stora utskottet intagit beträffande 8 § (framst.7 §) förslaget till lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland. Den av lagutskottet föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för vid i 2 § avsedda tillstånd fästa villkor att omfatta även fall där allmän fördel dikterar villkoren, har stora utskottet funnit falla utom ramen för lagens syftemål, och har därför omfattat landskapsstyrelsens framställning på denna punkt.

Med hänvisning till det anförda får stora utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget ville genom Finlands Regering till Riksdagen överlämna ifrågasvarande lagmotion i av Landstingets lagutskott föreslagen utformning, dock så att 8 § lag om inskränkning i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland skulle erhålla följande lydelse:

8 §.

Då i 2 § nämnt tillstånd meddelas, kan det beviljas på de villkor landskapsstyrelsen med avseende fäst vid lagens i 1 § nämnda syftemål prövar nödigt föreskriva. Härvid kan som villkor jämväl föreskrivas, att fastigheten icke utan landskapsstyrelsens medgivande får användas för annat än i tillståndsansökan angivet ändamål.

samt

att ur detaljmotiveringen för sistnämnda stad-
orden "och allmän fördel" i
gande / 2 stycket skulle utelämnas.

Mariehamn, den 31 oktober 1973.

På s...a utskottets vägnar:

Börje Hagström
Börje Hagström
ordförande

Max Carlberg
Max Carlberg
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Hagström, viceordföranden Söderström (delvis), Bengtz (delvis), Berg, Björklund, Friberg, Salmén, Sundberg och Öström (delvis) samt Söderlund.

Till F i n l a n d s r e g e r i n g

från Ålands landsting.

I 5 § självstyrelselagen för Åland av den 28 december 1951 (670/51) stadgas, att ifall fastighet belägen inom landskapet Åland genom annat fång än arv eller expropriation övergår till

person, som ej åtnjuter åländsk hembygdsrätt, eller till bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som ej under minst fem års tid haft laglig hemort inom landskapet eller ej har en styrelse, vars alla medlemmar åtnjuter/åländsk hembygdsrätt, äger landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, eller enskild person, som har hembygdsrätt på Åland, befogenhet att inlösa fastigheten. Ålands landskapsstyrelse kan, om skäl därtill föreligger, i enskilda fall efter prövning tilllåta förvärv av fastighet på Åland, varvid inlösningsrätt icke äger rum. Närmare bestämmelser om lösningsrättens utövande och om förträdar rätt till inlösen ingår i lagen den 28 december 1951 om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fastighet i landskapet Åland (671/51).

Nämnda lagstiftning har föregåtts av 5 § lagen den 11 augusti 1922 innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning (189/22), den s.k. garantilagen och den därpå grundade lagen av den 1 april 1938 om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland (140/38).

Syftemålet med denna lagstiftning har varit att statsrättsligt förverkliga de av Nationernas förbunds råd vid Ålandsfrågans avgörande i Genève den 24 och 27 juni 1921 givna och av Finland godkända nationalitetsgarantierna i fråga om bibehållande av jordbesittningen på Åland i befolkningens egna händer. Men redan då garantilagen stiftades var man medveten om vissa brister i densamma. Sålunda framhöll Riksdagen i sitt svar på regeringens proposition bl.a. "Betänkligt är även stadgandet om lösningsrätt till åländsk fastighet såväl ur den synpunkten att detsamma måhända medför skada för innevänarna själva på Åland, som ock ur den synpunkten att det är ovisst, huruvida stadgandet motsvarar sitt ändamål."

Under de senaste åren har det även klart framgått att de nämnda skyddsstadgandena i flera avseenden är synnerligen bristfälliga. Lösningsslagens bestämmelser kan på olika sätt kringgås, bland annat genom att jordområden tages i besittning på grund av formella arrendeavtal, som i realiteten medför överlåtelse av äganderätten. Sålunda har en svensk fastighetsförmedlare kringgått såväl inlösningsslagen som rikets lagstiftning om begränsning av utlänningars rätt att äga och besitta fastighet genom att upprätta femåriga arrendekontrakt, till säkerhet för vars förlängning i markägarens stömlägenhet intecknade skuldsedlar överlämnats till arrendetagaren. En brist i inlösningsslagen innebär det även att lösningsrätt inträder först efter det lagfart beviljats. Då har den nya ägaren redan hunnit etablera sig på området och i många fall vidtagit åtgärder, som inverkar negativt på andras eventuella intresse för att inlösa fastigheten.

En stigande efterfrågan på mark för fritidsändamål kommer i framtiden att ytterligare öka trycket på det åländska skärgårdsområdet. Landskapets, kommunernas och de enskilda ålänningarnas möjligheter att inlösa försålda holmar och strandområden på grund av bristande resurser och stigande priser begränsar dessutom möjligheterna att utnyttja inlösningssrätten. Därtill kommer att nämnda skyddsbestämmelser i praktiken visat sig ge ett ofullständigt skydd då man genom olika tillvägagångssätt kunnat sätta inlösningssystemet ur spel. En speciell svaghet vidlåder inlösningssystemet med hänsyn därtill att stadgandena om inlösningssrätt gäller enbart vid förvärv av fastighet och icke då åtkomsten grundar sig på lega.

Erfarenheterna av inlösningssystemet visar således att nuvarande lagstiftning, trots de betydelsefulla ändringar som infördes genom 1951 års lag, är behäftad med stora brister. För att

den Åländska jorden i fortsättningen skall kunna bibehållas i den Åländska befolkningens händer vågar Ålands landsting räkna med statsmakternas medverkan till att skapa sådana garantier som avsågs i Nationernas förbunds råds beslut av den 24 juni 1921. I sådant syfte borde det nuvarande inlösningsystemet ersättas med ett förfarande, som innebär att landskapsstyrelsens tillstånd skulle erfordras i varje enskilt fall, då en person som är i avsaknad av Åländsk hembygdsrätt förvärvar eller på grund av legoavtal besitter fast egendom i landskapet.

En sådan lagstiftningsreform skulle effordra dels en ändring av 4 och 5 §§ självstyrelselagen och dels en ny lag om inskränkning i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland, vilken lag skulle ersätta den nuvarande inlösningslagen. Samtidigt föreslås två andra ändringar av självstyrelselagen, vilka landstinget likaså anser brådskande, nämligen ändring av rösträttsåldern vid landstingsval samt införandet av ett tjänstekollektivavtalssystem för landskapets tjänstemän och de kommunala tjänstemännen i landskapet. Sistnämnda förslag föranleder dessutom en ändring av lagen om kommunala arbetskollektivavtal.

Landstingets bifall till ändring av självstyrelselagen kan för närvarande fattas med enkel majoritet medan ändringen i riksdagen kräver kvalificerad majoritet. Också i detta avseende anser landstinget en ändring påkallad.

Detaljmotivering.

I. Lagen angående ändring av självstyrelselagen för Åland.

a) Inskränkningar i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland.

4-5 §§. Då förslaget till lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland även skulle gälla innehav av fast egendom på grund av lego- eller an-

nat avtal, måste 4 § i självstyrelselagen ändras på motsvarande sätt.

I rätten att arrendera jord på Åland torde redan 1946 års regeringsproposition med förslag till ny självstyrelselag ha avsett en inskränkning. Enligt förslaget 4 § skulle nämligen åländsk hembygdsrätt utgöra förutsättning för att utan inskränkning "förvärva och besitta fastighet belägen i landskapet Åland". Ordet "besitta" utelämnades emellertid i 1948 års proposition, på vilken den nuvarande självstyrelselagen grundar sig.

Såsom av den allmänna motiveringen redan framgått skulle landskapsstyrelsens tillstånd erfordras i varje enskilt fall då person, som saknar åländsk hembygdsrätt, med äganderätt förvärvar eller på grund av lego- eller annat avtal besitter fast egendom i landskapet Åland. För utlänningars fastighetsförvärv skulle förutom statsrådets tillstånd i stöd av lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier (219/39) sålunda erfordras jämväl landskapsstyrelsens tillstånd.

En förutsättning för att bolag, andelslag, föreningar och andra sammanslutningar samt stiftelser kunnat förvärva fast egendom i landskapet utan att lösningsrätt skulle äga rum utgör enligt 5 § självstyrelselagen, dels att dessa verkat i landskapet under 5 år och dels att styrelsens samtliga medlemmar/åtnjuter åländsk hembygdsrätt. Detta stadgande har kunnat kringgåas dels därigenom att äganderätten och därmed den faktiska förfoganderätten över bolaget legat i andra händer än dem som formellt fungerat som bolagets styrelse. Dessutom har ägandeförhållandena likaväl som styrelsens sammansättning kunnat obehindrat förändras, efter det tiden för ställande av inlösningsanspråk gått till ända.

För att möjligheterna att kringgå skyddsbestämmelserna rörande fastighetsförvärv skall kunna elimineras så långt det är möjligt,

torde den bästa utvägen vara att underställa samtliga bolags och andra sammanslutningars, anstalters, stiftelsers eller samfunds fastighetsförvärv på Åland landskapsstyrelsens tillståndsprövning. Detta skulle visserligen drabba även de juridiska personer som har sin hemort i landskapet och vilka ägs och förvaltas av enbart personer med åländsk hembygdsrätt, men härvid bör beaktas att dylika juridiska personer redan enligt gällande lag under de fem första verksamhetsåren varit tvungna att anhålla om tillstånd för att av dem förvärvat fastighet icke skulle vara underkastad inlösningsförfarande. Av samfunden skulle dock staten, landskapet och åländsk kommun icke beröras av det föreslagna tillståndsförfarandet. Dessa ändringar skulle införas i 5 §.

b) Rösträttsåldern.

7 §. Riksdagen har redan såvitt gäller riksdagsval och kommunalval beslutat om en sänkning av rösträttsåldern från 20 till 18 år. Då rösträttsåldern för deltagande i landstingsval av principiella skäl borde vara densamma som gäller vid riksdagsval och kommunalval i riket, föreslås att 7 § i självstyrelselagen ändras så, att där i stadgad rösträttsålder fastställs till 18 år.

c) Tjänstekollektivavtal.

11 § 2 mom. 2 p., 36 § 2 och 3 mom. För att utveckla skötseln av de angelägenheter som rör villkoren för tjänstemännens anställningsförhållande och för att upprätthålla arbetsfred inom den offentliga förvaltningen, har i riket från den 1 december 1970 införts ett bestående förhandlings-, avtals- och medlingssystem, som bygger på avtalsfrihetens princip. I detta syfte tillkom lagstiftningen om tjänstekollektivavtal, vilken är jämförbar med gällande lagstiftning om arbetskollektivavtal för arbetstagare. Tjänstekollektivavtalslagstiftningen omfattar icke enbart personer i tjänste- eller därmed jämförbart avtalsförhållande till staten utan även kommunala tjänsteinnehavare.

En central del av tjänstekollektivavtalslagstiftningen utgöres av lagen om statens tjänstekollektivavtal (664/70) och lagen om kommunala tjänstekollektivavtal (669/70). Till dessa lagar ansluter sig lagen om ändring av 65 och 66 §§ regeringsformen (662/70), lagen om ändring av riksdagsordningen (663/70), lagen angående ändring av 4 § lagen om riksdagsmannaarvode (665/70), lagen om ändring av 19a § arbetstidslagen (666/70), lagen angående ändring av lagen om arbetsdomstolen (667/70), lagen angående ändring av lagen om medling i arbetstvister (668/70), lagen om kommunala arbetskollektivavtal (670/70), lagen om kommunala avtalsdelegationen (671/70), lagen om kommunalt tjänste- och arbetskollektivavtals inverkan på statsunderstöd (672/70), lagen om ändring av kommunallagen (673/70), lagen angående ändring av 1 § lagen om förhandlingsrätt för innehavare av kommunala tjänster (674/70) samt lagen angående ändring av lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (675/70).

Även om lagstiftningen rörande kollektivavtal, till vilket område nämnda lagar kan hänföras, enligt 11 § 2 mom. 9 p. självstyrelselagen är hänförd till rikets lagstiftningskompetens och därmed gäller även i landskapet, är det dock icke möjligt att tillämpa densamma på landskapets tjänstemän, enär därtill erfordras landstingets medverkan. Enligt 36 § självstyrelselagen ankommer det nämligen på landskapet att inrätta de för landskapsförvaltningen erforderliga tjänsterna och befattningarna, vilket ansetts innefatta befogenhet för landskapet att jämväl bestämma den tjänsterna och befattningarna åtföljande avlöningen. Till den del kommunalförvaltningen enligt 13 § 1 mom. faller under landskapets lagstiftningsbehörighet, ankommer det även på landstinget att genom landskapslagstiftningen fastställa storleken av de löner och andra förmåner för kommunala tjänstemän, som enligt vad därom är stadgat skall läggas till grund för beviljande av landskapsbidrag.

Även om landskapets tjänstemän och de kommunala tjänstemännen i landskapet hittills kommit i åtnjutande av samma löneförmåner som enligt gällande tjänstekollektivavtal tillkommit motsvarande tjänstemän i riket, måste det anses riktigt att de åländska tjänstemännen får rätt till samma förhandlings- och medlingsystem som enligt nämnda rikslagstiftning tillförsäkrats tjänstemännen i riket. På den grund föreslås ett sådant tillägg till självstyrelselagen, att lagstiftningsbehörigheten i fråga om tjänstekollektivavtal för landskapstjänstemän och kommunala tjänstemän i landskapet skulle tillkomma landstinget.

Enligt lagen om ändring av 65 och 66 §§ regeringsformen (662/70) ankommer det på riksdagens lönedellegation att genom vederbörande medlem av statsrådet följa med förhandlingarna om sådant avtal och till den del riksdagens godkännande är av nöden på riksdagens vägnar godkänna avtalet. Lönedellegationen kan vid behov underställa sitt beslut i saken riksdagen för fastställelse.

På motsvarande sätt borde landskapets förhandlingsförfarande underlättas genom att landstinget skulle ges möjlighet att befullmäktiga en delegation i landstinget, att på dess vägnar godkänna ingångna avtal eller såvitt gäller kommunala tjänstekollektivavtal, godkänna sådant avtal såsom grund för utbetalande av landskapsbidrag till kommunerna för avlöande av kommunala tjänstemän. Delegationen skulle även ges möjlighet att underställa sitt beslut landstinget för godkännande.

Lagstiftningsbehörigheten såvitt gäller arbetskollektivavtal mellan landskapet och arbetstagarorganisationerna samt mellan kommunerna och arbetstagarorganisationerna skulle genom föreliggande lagförslag icke undergå någon ändring. Enär i landskapet för närvarande finns 16 kommuner borde dock för kommunala kollektivavtal inrättas ett för kommunerna gemensamt organ, som på kommunernas vägnar ges befogenhet att med arbetstagarorganisationerna ingå arbetskollektivavtal. Genom lagen om kommunala

arbetskollektivavtal har på motsvarande sätt den kommunala avtalsdelegationen givits fullmakt att på kommunernas vägnar ingå avtal och tillämpas beträffande detta organ vad i lagen om arbetskollektivavtal är stadgat om arbetsgivare eller registrerad arbetstagare.

På grund av att arbetskollektivavtalslagstiftningen även framdeles skulle vara förbehållen rikets lagstiftningskompetens förslås därför ett tillägg till 1 § lagen om kommunala arbetskollektivavtal, enligt vilket i landskapslagstiftningen förutsatt kommunalt avtalsorgan skulle ges samma befogenheter och rättsliga ställning i landskapet Åland som den kommunala avtalsdelegationen har enligt sagda lag i övriga delar av landet.

d) Bestämmelser om kvalificerad majoritet.

44 § 3 mom. I landstingsordningen för landskapet Åland av den 2 februari 1972 ingår bestämmelser om att i landskapslag som berör självstyrelsens konstitution kan bestämmas att ändring, förklaring och upphävande av samt avvikelse från lagen skall vid tredje behandlingen omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Då sådan bestämmelse införes, skall landskapslagen stiftas i samma ordning.

Då detta lagrum första gången behandlades i landstinget ingick i landstingsbeslutet jämväl krav på kvalificerad majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna för landstingsbeslut om bifall till antagande, ändring eller upphävande av eller avvikelse från självstyrelselagen och inlösningslagen. Självstyrelselagens 44 § 1 mom. och 7 § inlösningslagen måste dock enligt majoritetens i högsta domstolen tolkning förstås så, att landstinget givit sitt bifall, då dess flertal omfattat denna mening och att kravet på större än som regel gällande enkel majoritet hade förutsatt ett uttryckligt stadgande i självstyrelselagen och inlösningslagen. Emedan i landstingsbeslutet in-

taget stadgande om kvalificerad majoritet således stod i strid med nämnda stadganden i självstyrelselagen och inlösningslagen ansåg högsta domstolen att landstinget på denna punkt hade överskridit sin lagstiftningsbehörighet. Denna ståndpunkt omfattades även av Republikens President, som beslöt att landstingsbeslutet på grund därav skulle förfalla.

En minoritet i högsta domstolen var emellertid av den mening-
en att regleringen av tillvägagångssättet uti ifrågavarande fall var en sådan angelägenhet, varom bestämmelser enligt 10 § självstyrelselagen kunde utfärdas i landskapslag. På den grund och då kravet på en majoritet om minst två tredjedelar, som har förebilder i riksdagsordningen och kommunallagen, icke kunde anses oskäligt, ansåg minoriteten, att landstinget på denna punkt icke överskridit sin behörighet.

Då bifall som landstinget givit i stöd av 44 § 1 mom. självstyrelselagen och 17 § nu föreslagen lag om inskränkning i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland, i allra högsta grad berör självstyrelsens konstitution, erfordrar en uppföljning av landstingsordningens berörda bestämmelse om kvalificerad majoritet ett uttryckligt stadgande därom, att i landskapslag kan om ifrågavarande bifall bestämmas att förslag därom skall omfattas av en kvalificerad majoritet om minst två tredjedelar för att bifallet skall anses vara givet. Likaså borde landstingets beslut om lagmotion till Riksdagen i sådant ärende omfattas med samma kvalificerade majoritet.

2. Lag om inskränkning i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland.

1 §. Såsom framgår av den allmänna motiveringen är syftet med nu föreliggande lagförslag liksom med tidigare gällande inlösningslagar att statsrättsligt förverkliga nationalitetsgarantierna i fråga om bibehållande av jordbesittningen i befolkningens egna händer. Då inlösningsförfarandet nu föreslås bli ersatt med

ett tillståndsförfarande, varvid landskapsstyrelsen såsom av 8 § framgår vid tillståndet skulle kunna fästa särskilda villkor, är det motiverat att i lagens första paragraf närmare stadga om lagens syftemål.

2 §. Stadgandet i 1 mom. har givits samma lydelse som förslaget till 5 § 1 mom. självstyrelselagen, vilket stadgande redan närmare berörts.

Med tanke på lagens syftemål och då åländska bolag såvitt möjligt icke borde hindras i sin normala verksamhet på grund av de nya skyddsbestämmelserna, borde särskilda skäl krävas för att i 1 mom. avsett tillstånd skall kunna förvägras bolag, andelslag, förening, anstalt, stiftelse eller samfund som dels under fem år haft laglig hemort inom landskapet och dels har en styrelse vars alla medlemmar åtnjuter åländska hembygdsrätt.

I 3 mom. föreslås att lagens bestämmelser rörande fast egendom även skall tillämpas på outbruten del av fastighet. Härigenom förhindras kringgående av lagen på så sätt att förvärvad outbruten del icke lämnas till styckning.

3 §. I lagen förutsatt tillstånd skulle icke erfordras, då staten, landskapet eller kommun i landskapet Åland förvärvar eller arrenderar fast egendom. För övriga offentligträttsliga samfunds fastighetsförvärv skulle däremot tillstånd erfordras.

Enligt gällande lagstiftning om bankverksamhet är bankernas rätt att förvärva fastigheter i betydande mån begränsad. Utan hinder av dessa begränsande stadganden kan dock bankerna temporärt förvärva egendom, som utgör pant eller säkerhet för oguldenfordran. För att icke bankernas verksamhet skall försvåras i landskapet genom den nu föreslagna lagen, skulle denna ej äga tillämpning på dylika temporära fastighetsförvärv.

Den nya lagen bör givetvis icke få retroaktiv tillämpning på de fastighetsförvärv eller de innehav av fastigheter som till-

kommit före lagens ikraftträdande. Likaså skulle lagen i likhet med inlösningslagen ej heller äga tillämpning på fastigheter som efter lagens ikraftträdande genom arv övergår till person som ej åtnjuter åländsk hembygdsrätt eller genom expropriation till sådan person eller till sammanslutning, stiftelse eller samfund.

4 §. Denna och följande paragraf har utarbetats med 10 § lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier i dess lydelse av den 11 juli 1972 (544/72) såsom förebild. Som fataljetid för ansökan i det fall handling upprättats, föreslås tre månader, enär en sådan tid på grund av de lokala förhållandena kan anses tillfyllest.

5 §. Stadgandet motsvarar senare delen av ovan under 4 § nämnt stadgande i rikets lag.

6 §. Stadgandet har utarbetats i överensstämmelse med 11 § lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier, 1 mom. i dess lydelse av den 11 juli 1972.

7 §. Landstinget har ansett att den i riket stadgade tiden om fem år, under vilken legoavtal är giltigt och icke föranleder åtgärd mot legotagare, som icke ansökt eller erhållit avslag på ansökan om tillstånd, medför att lagen alltför enkelt kan kringgås. Tillstånd skulle därför fordras för varje legoavtal och påföljderna av att tillstånd icke söks eller förvägras vara motsvarande den, som gäller vid förvärv av fast egendom. I stället för försäljning av egendomen skulle legoavtalet förklaras ogiltigt och obehörig besittare vråkas.

8 §. På samma sätt som statsrådet äger rätt att föreskriva villkor vid beviljande av tillstånd i stöd av lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier, skulle landskapsstyrelsen ges befogenhet att vid tillstånd fästa särskilda villkor. Som exempel på dylikt

villkor kan nämnas, såvitt sökanden är en juridisk person, att alla styrelsemedlemmar eller minst en bestämmd del av den eller minst en bestämmd del av sammanslutningens delägare eller medlemmar skall åtnjuta åländsk hembygdsrätt vid äventyr att fastigheten eljest på sätt i 10 § stadgas kan säljas på offentlig auktion.

Dessa villkor skulle dock vara begränsade till förhållanden som står i överensstämmelse med lagens i 1 § angivna syftemål. Sådant villkor skulle även kunna gälla användningen av berörda område, under förutsättning att förvärvaren i tillståndsansökan förbandit sig till att använda området uteslutande för visst uppgivet ändamål. Avsikten härmed är att exempelvis kunna förhindra att någon som uppgivit att han förvärvat ett område i avsikt att utnyttja det som fritids- eller naturvårdsområde, senare börjar exploatera det för andra ändamål.

9 §. Bestämmelserna om s.k. bulvanförhållanden har givits samma utformning som 14 § lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier.

10 §. I 9 § angiven påföljd skulle dessutom kunna drabba tillståndshavare, som på grund av laga kraft vunnet domstolsutslag konstaterats ha brutit mot de villkor landskapsstyrelsen i stöd av 8 § uppställt. En dylik fastställelse talan skulle anhängiggöras av allmän åklagare endast ifall landskapsstyrelsen därom gjort anmälan. Landskapsstyrelsen skulle av särskilda skäl kunna avstå ifrån att göra en dylik anmälan.

11 §. Stadgandet motsvarar 14 § 4 mom. i lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier.

12-13 §§. Dessa stadganden motsvarar i huvudsak stadgandena i 15 och 18 §§ lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier. För att landskapsstyrelsen skall kunna handha övervakningen av lagen skulle

häradeskrivaren i Ålands härad åläggas att till landskapsstyrelsen översända avskrift av de journalutdrag, som berör i lagen avsedda fastighetsöverlåtelse.

14 §. Övervakningen av lagens tillämpning skulle jämväl handhas av domare i landskapet. Denna övervakning skulle närmast ske i samband med skötseln av lagfarts- och inteckningsärenden. Sålunda skulle av lagfartssökande eller den som söker inteckning för legoavtals bestånd eller inregistrering av tomtlegoavtal erfordras antingen utredning om att sökanden åtnjuter åländsk hembygdsrätt eller landskapsstyrelsens i 2 § avsedda tillstånd.

15 §. För att landskapsstyrelsen skall kunna övervaka att i stöd av 8 § uppställda villkor iakttages, skulle tillståndshavare åläggas att medverka till att övervakningen kan genomföras.

16 §. Enligt 40 § 1 mom. självstyrelselagen kan besvär över landskapsstyrelsens beslut och övriga ämbetsåtgärder anföras såsom är stadgat om anförande av besvär i motsvarande fall över länsstyrelsens beslut. Detta stadgande har emellertid tolkats så, att ändamålsenligheten av ett landskapsstyrelsebeslut icke kan upptas till prövning i Högsta förvaltningsdomstolen. På den grund bör besvärsmätt ej heller föreligga, när landskapsstyrelsens beslut avser förverkligandet av nationalitetsskyddsbestämmelserna i självstyrelselagen. För att osäkerhet icke skall uppstå vid tillämpning av nu föreliggande lag, föreslås ett uttryckligt stadgande, enligt vilket besvär icke skulle få anföras över ändamålsenligheten av landskapsstyrelsens i stöd av lagen meddelat beslut. Har landskapsstyrelsen vid fattande av beslut dock brutit mot lagens stadganden skulle sålunda Högsta förvaltningsdomstolen ges befogenhet att rätta beslutet.

17 §. Paragrafens 1 mom. motsvaras av 7 § lagen om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fastighet i landskapet Åland. Beträffande 2 mom. hänvisas till motiveringen för motsvarande ändring av självstyrelselagen.

18 §. På överlåtelse av fast egendom som skett innan lagens ikraftträdande bör inlösningsförfarandet enligt tidigare gällande lag, d.v.s. inlösningslagen fortfarande iaktas.

Enligt 3 § 3 punkten skulle legoavtal, som ingåtts före lagens ikraftträdande, falla utanför lagens tillämpningsområde. I fall ett dylikt avtal förlänges efter det lagen trätt i kraft, skulle dock den nya lagens stadganden komma att gälla jämväl sagda avtal.

3. Lag angående ändring av lagen om kommunala arbetskollektivavtal.

Beträffande förslaget till ändring av denna lag hänvisas till motiveringen för motsvarande ändring av självstyrelselagen.

Med hänvisning till vad ovan anförts och med stöd av 15 § självstyrelselagen för Åland får Ålands landsting vördsamt föreslå att Regeringen måtte förelägga Riksdagen till antagande nedanstående lagförslag:

I a g

angående ändring av självstyrelselagen för Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet på sätt 67 § riksdagsordningen föreskriver, ändras med Ålands landstings bifall 4 § 1 mom., 5 §, 7 § 1 mom. och 11 § 2 mom. 9 p. självstyrelselagen för Åland av den 28 december 1951 (670/51) samt fogas till 36 § nya 2 och 3 mom. ävensom till 44 § ett nytt 3 mom. såsom följer:

4 §.

Finsk medborgare, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, äger rätt att utan sådan inskränkning, som i 5 § sägs, förvärva eller besitta fastighet, belägen inom landskapet. Åländsk hembygdsrätt utgör förutsättning för kommunal rösträtt och rösträtt

vid val till landstinget.

5 §.

Person, som ej stämplat allmoges hembygdsrätt, samt bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning, anstalt, stiftelse eller samfund må icke utan landskapsstyrelsens för varje särskilt fall givna tillstånd med borgenrätt förvärva eller på grund av leas- eller annat avtal besitta fast egendom i landskapet Aland.

Utan hinder av stadgandet i 1 mom. må fast egendom genom arv eller expropriation förvärfvas av där nämnd person eller sammanslutning.

Staten, landskapet och allmoges kommun må förvärva och besitta fast egendom utan hinder av stadgandet i 1 mom.

Närmare stadganden angående i denna paragraf avsedda inskränkningar meddelas i särskild lag.

7 §.

Landstingets medlemmar väljes genom omedelbara, proportionella och hemliga val. Röstnätten vid dessa val skall vara allmän och lika för män och kvinnor, vilka före valet fyllt 18 år.

11 §.

Till rikets lagstiftningsberörighet hänföres jämväl stiftande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

9) alkohollagstiftningen; socialförsäkring; moderskapsunderstöd samt familje- och barnbidrag; invalidvard och invalidpenning; arbetarskydd, kollektivavtal med 1 36 § 2 och 3 mom. nämnda undantag samt medling i kollektiva arbetstvister ävensom annan arbetslagstiftning med 1 15 § 1 mom. 6 punkten omförmälda undantag; skifteslagstiftningen; fastighetsregister; tomtmätning i

stad;

33 .

Angående villkoren i landskapstjänstemännens anställningsförhållande må bestämmas genom tjänstekollektivavtal på sitt därom stadgas i landskapslag. I landskapslag må bestämmas att en delegation i landstinget befulldäktigas att genom landskapsstyrelsen följa med förhandlingarna om sådant avtal och till den landstingets godkännande är av nöden på landstingets vägnar godkänna avtalet. Delegationen må underställa sitt beslut i saken landstinget för fastställelse.

Angående villkoren i kommunala tjänstemännens anställningsförhållande i landskapet må bestämmas genom kommunala tjänstekollektivavtal på sitt därom stadgas i landskapslag. Deres beloppet av landskapsbidrag enligt landskapslag av villkoren i sådan persons anställningsförhållande, som är i tjänst hos den som beviljas bidraget, må åt i 2 mom. avsedd delegation genom landskapslag uppdragas att genom landskapsstyrelsen följa med förhandlingarna om dessa villkor och på landstingets vägnar till nödiga delar godkänna den såsom grund för bidraget. Delegationen må underställa sitt beslut i saken landstinget för fastställelse.

44 .

I landskapslag kan bestämmas att landstingets i 1 mom. avsedda bifall, så ock landstingets beslut om förslag till ändring, förklaring eller upphävande av eller a.vikelse från stadgandena i denna lag skall vid ärendets behandling i landstinget omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Landskapslag, där sådan bestämmelse införes, skall stiftas i sagda ordning.

Denne lag träder i kraft den

L a g

om inskränkning i rätten att förvärva och besitta fast egendom
i landskapet Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet på sätt 67 § riksdagsordningen föreskriver, stadgas med Ålands landstings bifall som följer:

1 §.

För att förverkliga den åländska befolkningens rätt till jordbesittningen på Åland gäller angående förvärfv och besittning av fast egendom i landskapet i denna lag stadgade inskränkningar.

2 §.

Person, som ej åtnjuter åländsk hembygdsrätt, samt bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning, anstalt, stiftelse eller samfund får icke utan landskapsstyrelsens för varje särskilt fall givna tillstånd med äganderätt förvärva eller på grund av lego- eller annat avtal besitta fast egendom i landskapet Åland.

Utan särskilda skäl får tillstånd likväl icke förvägras bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning, anstalt, stiftelse eller samfund, som under fem års tid haft laglig hemort inom landskapet och har en styrelse, vars alla medlemmar åtnjuter åländsk hembygdsrätt.

Vad i denna lag är stadgat om fast egendom skall i tillämpliga delar gälla även outbruten del av fastighet.

3 §.

Utan hinder av stadgandena i denna lag får

1) staten, landskapet och åländsk kommun förvärva eller besitta fast egendom i landskapet Åland;

2) bank på sätt därom är särskilt stadgat temporärt förvärva fast egendom, som utgör pant eller säkerhet för ogulden fordran; samt

3) envar äga och besitta den egendom han före ikraftträdandet av denna lag lagligen i sin ägo eller besittning bekommit, såvitt av 15 § icke annat följer, eller därefter erhållit i arv eller genom expropriation.

4 §.

Tillstånd, som avses i 2 § skall sökas hos landskapsstyrelsen. Har överlåtelsehandling eller annat avtal redan upprättats, skall tillstånd sökas inom tre månader från det handlingen undertecknades. Handlingen eller avskrift därav skall bifogas ansökan.

Landskapsstyrelsen kan utan hinder av vad i 1 mom. angående tid för ansökan om tillstånd är stadgat behandla tillståndsansökan, som gjorts efter tidens utgång, om på grund av ansökan särskilda skäl därtill anses föreligga.

Innan landskapsstyrelsen till slutlig prövning upptar ansökan om tillstånd skall utlåtande införskaffas av den kommun i vilken fastigheten är belägen.

5 §.

Har tillstånd för förvärv av fast egendom icke sökts, skall landskapsstyrelsen meddela den, som underlåtit att inlämna ansökan, att egendomen inom sex månader från den dag meddelandet bevisligen kommit honom tillhanda skall överlätas till någon, som har rätt att förvärva densamma, vid äventyr att den eljest försäljes på offentlig auktion. Oantidigt skall tillkännagivas, att tillståndsansökningen inom sagda tid kan sändas till landskapsstyrelsen, varvid de i 4 § 2 mom. avsedda särskilda skälen även bör framläggas i ansökningen. Är vederbörandes postadress icke känd, sändes meddelandet till ifrågavarande fastighet.

Har de förhållanden, på grund av vilka vederbörandes rätt

att förvärva fast egendom är inskränkt, icke upphört, skall landskapsstyrelsen efter utgången av den i 1 mom. avsedda tiden om sex månader förordna om egendomens försäljning på offentlig auktion för ägarens räkning.

6 §.

Har landskapsstyrelsen avslagit ansökan om tillstånd rörande förvärfv av fast egendom och har egendomen icke inom sex månader därefter överlåtits till någon som har rätt att äga sagda egendom, skall landskapsstyrelsen, om icke de förhållanden som inskränker vederbörandes rätt att äga fast egendom upphört, förordna om offentlig auktion med iakttagande i tillämpliga delar av vad i 5 § 2 mom. är stadgat. Till landskapsstyrelsens beslut om att ansökan avslagits, vilket skall tillställas sökanden, skall fogas tillkännagivande om vad i detta moment till efterrättelse är stadgat.

Den som överlåtit fast egendom är icke berättigad att klandra fängelset på den grund att detta strider mot stadgandena i denna lag.

7 §.

Upplåtes fast egendom enligt lego- eller annat avtal till i 2 § avsedd person, sammanslutning, anstalt, stiftelse eller samfund och har tillstånd icke sökts såsom i 4 § stadgas, skall landskapsstyrelsen meddela legotagaren och legogivaren, att avtalet inom sex månader från den dag meddelandet bevisligen kommit honom tillhanda bör upphävas vid äventyr att avtalet förklaras ogiltigt och obehörig besittare vräkes från egendomen. Samtidigt skall tillkännagivas, att tillstandsansökningen inom sagda tid kan sändas till landskapsstyrelsen, varvid de i 4 § 2 mom. avsedda särskilda skallen även bör framläggas i ansökningen. Är vederbörandes postadress icke känd, sändes meddelandet till ifrågakommande fastighet.

Har de förhållanden, på grund av vilka vederbörandes rätt att besitta fast egendom är inskränkt, icke upphört, skall landskapsstyrelsen efter utgången av den i 1 mom. nämnda tiden om sex månader förordna, att avtalet är ogiltigt och vidtaga åtgärd för att obehörig besittare vräkes.

Har landskapsstyrelsen avslagit ansökan om tillstånd att besitta fast egendom och har det avtal, på vilket besittningen grundar sig, icke inom sex månader därefter upphävts, skall landskapsstyrelsen förfara som i 2 mom. stadgas.

3 §.

Då i 2 § nämnt tillstånd meddelas, kan det beviljas på de villkor landskapsstyrelsen med avseende fäst vid lagens i 1 § nämnda syftemål prövar nödigt föreskriva. Härvid kan som villkor jämväl föreskrivas, att fastigheten icke utan landskapsstyrelsens medgivande får användas för annat än i tillståndsansökan angivet ändamål.

9 §.

Har genom laga kraft vunnet domstolsutslag fastställts att någon som har fäng på fast egendom är mellanhand för annan, vars rätt att äga egendomen är underkastad i denna lag stadgade inskränkningar, i det han huvudsakligen för dennes räkning uppträder såsom ägare (bulvan), skall landskapsstyrelsen, därest egendomen icke inom sex månader överlåtes till någon som är berättigad att äga densamma, förordna att den skall försäljas på offentlig auktion. Sådant förordnande gäller oaktat fastigheten har överlåtits till annan efter sagda tid.

Har på i 1 mom. nämnt sätt fastställts, att någon på grund av lego- eller annat avtal såsom bulvan för annans räkning besitter fast egendom, skall landskapsstyrelsen omedelbart vidtaga åtgärder för vräkning av innehavaren.

Talan angående fastställande av 1 1 och 2 mom. nämnda förhållanden skall av allmän åklagare väckas vid domstol på den ort, där egendomen är belägen. Domstol sätter att utan dröjsmål tillställa landskapsstyrelsen avskrift av sitt utslag.

10 §.

Vad i 9 § 1 mom. är stadgat skall jämväl äga tillämpning i det fall att genom laga kraft vunnit domstolsutslag fastställts att den, som erhållit i 2 § nämnt tillstånd att förvärva fast egendom, brutit mot i tillståndsbeslutet med stöd av 8 § uppställt villkor.

Vad i 9 § 2 mom. är stadgat skall jämväl äga tillämpning i det fall att på ovan i 1 mom. nämnt sätt fastställts att den, som beviljats tillstånd att på grund av ideo- eller annat avtal besitta fast egendom, brutit mot i tillståndsbeslutet uppställt villkor.

Talan angående fastställande av 1 1 och 2 mom. nämnda förhållanden skall av allmän åklagare på anmälan av landskapsstyrelsen väckas vid domstol på den ort där egendomen är belägen. Domstol sätter att utan dröjsmål tillställa landskapsstyrelsen avskrift av sitt utslag.

På särskilda skäl kan landskapsstyrelsen avstå från i 3 mom. nämnd anmälan under förutsättning att rättelse skett i fråga om villkorets iakttagande.

11 §.

I 1 § och 10 §§ avsedd talan upptages till behandling vid domstol, skall därom göras anteckning i protokollet över inteckningsärenden.

12 §.

Beträffande auktion, som företagas på grund av stadgandena i denna lag, skall med nedan i denna paragraf nämnda undantag i tillämpliga delar lämnas till efterrättelse vad om försäljning vid utgående är stadgat.

Fast egendom må icke förrättas till i 2 § nämnd person eller sammanslutning, såframt denna icke därförinnan erhållit rätt att äga densamma. Äger auktionsförrättare icke kännedom därom, huruvida den som vid auktionen gjort högsta anbudet är berättigad att äga fast egendom i landskapet, och har honom icke före auktionens avslutande företetts utredning därom, skall han efter auktionens slut anskaffa sådan utredning på bekostnad av den, som gjort anbudet. Frangår härvid att denne icke har rätt att äga fast egendom, skall ny auktion förrättas, varvid i tillämpliga delar skall gälla vad i 5 kap. 45 § 2 mom. utsökningslagen är stadgat. Då auktionen förrättas med stöd av 9 § har fastighetens ägare icke rätt att inropa densamma.

I kungörelse och kallelsebrev, som utfärdas beträffande auktion på fast egendom, bör angivas att auktionen förrättas på grund av denna lag och med i 2 mom. angiven begränsning.

13 §.

Polismyndighet och annan vederbörande myndighet åligger övervaka, att fast egendom icke förvärvas eller besittes i strid med bestämmelserna i denna lag eller i strid med villkoren i landskapsstyrelsens tillståndsbeslut ävensom att sådana bulvanförhållanden som nämnes i 9 § icke förekommer och att stadgandena i denna lag även i övrigt iakttages.

Häradsskrivaren i Ålands härad åligger att till landskapsstyrelsen översända avskrift av de journalutdrag rörande i denna lag avsedda fastighetsöverlåtelse vilka offentligt köpvittne tillställt honom.

14 §.

Den som i landskapet Åland söker lagfart eller inteckning eller registrering till säkerhet för legoavtals bestånd skall förutom i lag eller annorstädes föreskriven utredning förete antingen utredning därom att han innehar Åländsk hembygdsrätt eller att Ålandens meddelats i 2 § avsett tillstånd.

15 §.

Den som beviljats i 2 § avsett tillstånd är skyldig att vid granskning, som verkställas på förordnande av landskapsstyrelsen, visa att i stöd av 3 § förenärvet villkor iakttagits.

16 §.

Över ändamålsenligheten av landskapsstyrelsens i stöd av denna lag fattade beslut får besvär icke anföras.

17 §.

Denna lag får icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller avvikelse från den göras annorledes än med Ålands landstings bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat.

I landskapslag kan bestämmas att landstingets i 1 mom. avsedda bifall så ock landstingets beslut om förslag till ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelse från stadgandena i denna lag skall vid ärendets behandling i landstinget omfattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Landskapslag, där sådan bestämmelse införes, skall stiftas i sagda ordning.

18 §.

Denna lag träder i kraft den _____ och genom densamma upphäves lagen den 20 december 1951 om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fastighet i landskapet Åland (671/51).

På överlåtelse av fastighet i landskapet Åland, som skett innan denna lag trätt i kraft, skall likväl stadgandena i lagen om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fast egendom i landskapet Åland även därefter äga tillämpning.

Vid förlängning av giltighetstiden för legoavtal, som ingåtts före denna lags ikraftträdande, skall stadgandena i denna lag äga tillämpning.

S a C

angående ändring av lagen om kommunala arbetskollektivavtal.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet på sätt 67 § riksdagsordningen föreskriver, fogas till 1 § lagen den 6 november 1970 om kommunala arbetskollektivavtal (EFS 670/70) ett nytt 3 mom. som följer:

1 §.

Vad i denna lag är stadgat om kommunala avtalsdelegationen skall i landskapet Åland äga tillämpning på det organ som enligt vad därom i landskapslagstiftningen är stadgat äger företräda kommunerna vid inlämning av kommunala tjänstekollektivavtal i landskapet.

Helsingfors, den

Mariehamn, den 12 november 1973.

På landstingets vägnar:

Folke Woivalin
talman

Mils Wahlman
vice talman

Glor Jansson
vice talman.